

En kriminalvårdsmyndighets anlitande av privata vaktbolag för bevakningsuppgifter

Anmälan

AA klagade, i en anmälan som kom in till JO den 11 april 2005, på hur Kriminalvårdsmyndigheten Göteborg Centrum tillämpade Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om användning av privata vaktbolag för bevakningsuppdrag, KVVAF (SÄK) 2000:8. Han gjorde därvid gällande bl.a. att myndigheten inte utfärdade skriftliga förordnanden för de väktare som användes, att anlitade väktare inte hade erforderlig utbildning samt att väktare vid flera tillfällen hade tjänstgjort ensamma utan direkt ledning av kriminalvårdspersonal. AA gjorde också gällande att privata väktare ibland anlitas för uppdrag där det av säkerhetsskäl var mindre lämpligt att använda sådan personal, t.ex. vid s.k. säkerhetsrättegångar.

Utredning

Anmälan remitterades till kriminalvårdsmyndigheten för yttrande. I sitt remissvar anförde myndigheten, genom rättsvårdsinspektören BB, följande.

Gällande bestämmelser

Enligt 22 § lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl. får kriminalvårdsmyndigheten förordna en väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag att utföra vissa bevakningsuppdrag när en häktad skall vistas utanför förvaringslokalen. Väktaren får även utföra vissa bevakningsuppgifter i förvaringslokalen om det finns särskilda skäl. Av väktarens förordnande skall uppdragets art och omfattning anges.

Av Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om användning av privata vaktbolag för bevakningsuppdrag [KVVAF 2000:8, numera ersatta av KVAF (SÄK) 2006:12; JO:s anm.] framgår bland annat att kriminalvårdsmyndigheten skall skriftligen meddela ett förordnande för väktare som utför aktuella bevakningsuppdrag (1–2 §§). Vidare anges att väktaren skall ha genomgått en introduktionsutbildning i kriminalvårdskunskap (3 §).

Förordnande av väktare

Kriminalvårdsmyndigheten anlitar väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag för uppdrag utanför förvaringslokalen och undantagsvis inom förvaringslokalen om särskilda skäl föreligger. Myndigheten använder sig av väktare i förhållande-

vis stor omfattning. Vid kraftig arbetsanhopning kan antalet väktare uppgå till 25–30 per dag, exempelvis i samband med omfattande rättegångar.

Det har vid utredningen framkommit att det saknas skriftligt förordnande vid flera bevakningsuppdrag. Anledningen därtill kan vara att ett akut behov av bevakningspersonal uppstått, t.ex. i samband med sjukhusvistelse, varvid häktet inte administrativt hunnit utfärda ett förordnande. Vidare har häktet framfört att det är praktiskt svårhanterligt att upprätta ett skriftligt förordnande för varje enskilt uppdrag med hänsyn till antalet bevakningsuppdrag.

Häktet har ett mycket bra samarbete med väktarbolaget och de väktare som förordnas är oftast kända för häktet sedan tidigare. Genom information till väktaren är det alltid klarlagt vad som gäller för det aktuella uppdraget. Vidare utförs de flesta uppdragen under direkt ledning av en kriminalvårdstjänsteman.

Utbildning för väktare

Samtliga anlitade väktare har genomgått den utbildning som har föreskrivits av Rikspolisstyrelsen. De har därmed den grundläggande kunskap som krävs för bevakningsuppgifter generellt. Därutöver erhåller väktarna introduktionsutbildning i kriminalvårdskunskap och informeras om gällande bestämmelser i kriminalvården och särskilt om väktarens befogenheter. Det har emellertid förekommit att väktare inte erhållit utbildning i kriminalvårdskunskap, men att häktet bedömt att de ändå besitter tillräckliga kunskaper för det aktuella bevakningsuppdraget.

Typ av bevakningsuppdrag

Väktare anlitas företrädesvis i samband med omfattande rättegångar och vid sjukhusvистер. Bevakningsuppdrag inom förvaringslokalen sker alltid under direkt ledning av kriminalvårdstjänstemän. Sådana bevakningsuppdrag förekommer endast i undantagssituationer. Vissa bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen utförs av väktare utan att kriminalvårdstjänsteman är närvarande om så bedöms vara lämpligt.

Huruvida väktare utfört bevakningsuppdrag utan direkt ledning av kriminalvårdstjänsteman i Varberg och Falkenberg kan myndigheten inte besvara eftersom Kriminalvårdsmyndigheten Halmstad ansvarade för dessa häktesfilialer.

Säkerhetsbedömning

En säkerhetsbedömning avseende lämpligheten att använda väktare görs alltid i det enskilda fallet.

Myndighetens bedömning

Häktet Göteborg följer i allt väsentligt gällande bestämmelser vid anlitande av väktare för bevakningsuppdrag i och utanför förvaringslokalen. Det föreligger vissa brister avseende det skriftliga förordnandet till väktaren i det enskilda fallet samt avsaknad av introduktionsutbildning i vissa fall. Dessa brister är emellertid av administrativ karaktär och har inte äventyrat bevakningsuppdragen.

Häktet har således brutit mot gällande bestämmelser i vissa avseenden, men myndigheten bedömer inte detta vara av allvarlig karaktär. Handläggningen och rutinerna på häktet kommer att ändras i enlighet med aktuellt regelverk.

AA yttrade sig över remissvaret. Han hävdade därvid att vissa av de uppgifter som myndigheten hade lämnat var felaktiga.

Kriminalvårdsmyndigheten anmodades, i en förnyad remiss, att yttra sig över vad AA hade anfört i sin skrift. Myndigheten, genom kriminalvårdschefen CC, anförde därvid i huvudsak följande.

Förordnande av väktare

Det av häktet anlitade bevakningsföretaget har god kännedom om sin personal. De väktare som väljs ut för ett bevakningsuppdrag för häktet, har som regel tidigare utfört uppdrag inom kriminalvården. Innan uppdragets utförande har de blivit väl informerade om uppdragets karaktär.

Typ av bevakningsuppdrag

Myndigheten har i sitt tidigare yttrande uppgett att bevakningsuppdrag inom förvaringslokalen alltid sker under direkt ledning av kriminalvårdstjänstemän. Av AA:s egna uppgifter framgår att han till stor del tjänstgjort tillsammans med väktare, vilket bekräftar myndighetens uppgifter om att väktare utför sitt uppdrag under ledning av en kriminalvårdstjänsteman.

AA yttrade sig över det förnyade remissvaret.

I beslut den 17 februari 2006 anförde *JO Nordenfelt* bl.a. följande.

Bedömning

Enligt 22 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. får Kriminalvården, tidigare Kriminalvårdsstyrelsen eller den kriminalvårdsmyndighet som styrelsen bestämmer, förordna en väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag att, inom ramen för sin anställning där, utföra vissa bevakningsuppdrag när en häktad skall vistas utanför förvaringslokalen. Om det finns särskilda skäl, får ett sådant förordnande även avse vissa bevakningsuppgifter inom förvaringslokalen. I förordnandet skall uppdragets art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

I Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om användning av privata vaktbolag för bevakningsuppdrag, KVVAF (SÄK) 2000:8 [föreskrifterna har den 2 januari 2006 ersatts av KVAF (SÄK) 2006:12], föreskrivs bl.a. följande.

1 § Kriminalvårdsmyndigheten skall skriftligen meddela förordnande för väktare som utför bevakningsuppdrag vid myndigheten.

2 § Förordnandet skall endast avse det aktuella uppdraget och meddelas för viss tid. De särskilda instruktioner som kan gälla för uppdraget skall särskilt anges i förordnandet. Saknar väktaren kännedom om de lokala föreskrifter och arbetsinstruktioner som gäller skall väktaren inför uppdraget informeras om dessa av kriminalvårdsmyndigheten.

3 § Innan en väktare förordnas skall han ha genomgått en introduktionsutbildning i kriminalvårdskunskap vars omfattning och genomförande utformas av den kriminalvårdsmyndighet som förordnar väktaren.

4 § Väktare skall normalt arbeta tillsammans med och under direkt ledning av kriminalvårdspersonal vid bevakningsuppdrag utanför häkte eller anstalt. Endast där kriminalvårdsmyndigheten gör bedömningen att uppdragets karaktär inte fordrar kriminalvårdspersonal bör det förekomma att väktare självständigt utför uppdraget.

5 § Vaktarna får inom anstalter eller häkten endast arbeta under direkt ledning av kriminalvårdstjänsteman.

6 § Innan en vaktare förordnas skall en säkerhetsmässig bedömning göras med avseende på lämpligheten av att använda vaktare i det enskilda fallet.

Kriminalvårdsmyndigheten har vidgått att det vid flera bevakningsuppdrag för häktet Göteborg har saknats skriftliga förordnanden. Myndigheten har också vidgått att några av de vaktare som har anlitas saknat utbildning i kriminalvårdskunskap. Detta är enligt min mening mycket otillfredsställande. För att upprätthålla en hög nivå av säkerhet inom kriminalvården och i förhållande till allmänheten är det av vikt att de vaktare som anlitas för bevakningsuppdrag är lämpade för uppdraget och har erforderlig utbildning (jfr prop. 1997/98:95 s. 64 f.). För att möjliggöra en kontroll av att uppdraget utförs på ett korrekt sätt är det dessutom nödvändigt att det har meddelats ett skriftligt förordnande av vilket bl.a. uppdragets art och omfattning framgår.

Kriminalvårdsmyndigheten har uppgett att handläggningen och rutinerna i häktet Göteborg kommer att ändras i enlighet med aktuellt regelverk. Jag utgår från att så sker även i fråga om övriga anstalter och häkten inom regionen som använder sig av privata vaktbolag för bevakningsuppdrag. Någon ytterligare åtgärd från min sida framstår för närvarande inte som nödvändig.